

อาหารสมอง

● **วรกรณ์ สามโกเศศ**
มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

จงลดจำนวนโรงเรียนขนาดเล็ก

การยุบโรงเรียนขนาดเล็กเป็นเรื่องเกี่ยวโยงกับอนาคตของชาติมากกว่าที่อาจเข้าใจกัน การลดจำนวนหมายถึงคุณภาพการศึกษาที่เพิ่มขึ้น การใช้ทรัพยากรมีประสิทธิภาพมากขึ้น การเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพของเด็กในโรงเรียนขนาดเล็กมากขึ้น และการเท่าเทียมระหว่างเด็กเล็กในชนบทด้วยกันเองมากขึ้น

การยุบโรงเรียนขนาดเล็กมีมานานแล้ว เพียงแต่ยังไม่มีการทำอย่างจริงจัง ในอดีตเมื่อ 10 กว่าปีก่อนมีการทำอยู่บ้างแต่ก็เลิกไป สภาพการณ์ความเป็นจริงในเรื่องโรงเรียนขนาดเล็กมีดังต่อไปนี้

(1) สังคมเรามีเด็กเกิดน้อยลงเป็นลำดับ ในช่วงเวลา ค.ศ. 1955 - 1995 เรามีเด็กเกิดเกินกว่า 1 ล้านคนต่อปีต่อเนื่องกัน แต่ในช่วง 1995 - 2000 เหลือ 955,000 คนต่อปี 2000 - 2005 เหลือ 914,000 คน ปี 2005 - 2010 เหลือ 872,000 คน และระหว่างปี 2010 - 2015 คาดว่าจะเกิดเฉลี่ยปีละไม่ถึง 750,000 คน

เมื่อหักผลการตายในแต่ละปีของคนไทย ปัจจุบันก็จะมีจำนวนประชากรเพิ่มสุทธิ ปีละ 300,000 คนเศษๆ เมื่อเทียบกับกว่า 1 ล้านคนในช่วง 1965-1975 มีการประมาณการว่าจำนวนประชากรไทย 67 ล้านคนในปัจจุบันอาจสูงขึ้นไปไม่เกิน 70 ล้านคนและจะลดลง หลักฐานสนับสนุนชิ้นหนึ่งก็คืออัตราเจริญพันธุ์ของหญิงไทย (Total Fertility Rate) ลดลงเป็นลำดับจากการมีลูกตลอดชีวิตเฉลี่ย 6.14 คนในปี 1950 เหลือ 1.63 คนในปัจจุบัน ซึ่งแสดงว่าไม่สามารถมีลูกถึง 2 คน เพื่อทดแทนพ่อแม่ได้

(2) โรงเรียนที่ให้การศึกษาระดับพื้นฐานภายใต้การดูแลของกระทรวงศึกษาธิการ มีประมาณ 30,000 โรงเรียน มีนักเรียนประมาณ 7.57 ล้านคนในปัจจุบัน (ในปี 2551 มี 9.93 ล้านคน)

โรงเรียนที่มีนักเรียน 20 - 40 คน มีประมาณ 2,000 โรงเรียน 40 - 60 คน มี 3,163 โรงเรียน ต่ำกว่า 60 คน มี 5,962 โรงเรียน และต่ำกว่า 120

คน มี 17,000 โรงเรียน หรือกว่าครึ่งหนึ่งของโรงเรียนทั้งหมด

โรงเรียนเล็กขนาดต่ำกว่า 120 คนนี้เกือบทั้งหมดอยู่ในเขตนอกเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตชนบท พ่อแม่มีฐานะไม่ดีนัก

(3) กระทรวงศึกษาธิการใช้งบประมาณปีละ 460,000 ล้านบาท (มากที่สุดของกระทรวงทั้งหมด) กว่าร้อยละ 75 ของยอดนี้เป็นเงินเดือนและค่าตอบแทนของครูและบุคลากรทางการศึกษา ประมาณเกือบ 500,000 คน (ครู 450,000 คน บุคลากรทางการศึกษา 50,000 คน)

(4) ในประเทศของการโยกย้ายครูนั้นจะโยกย้ายครูไปโรงเรียนอื่นมิได้ยกเว้นแต่จะเป็นความเห็นของเจ้าตัว ถึงแม้ว่าจะมีโรงเรียนจำนวนมากที่มีครูไม่ครบจำนวน 8 คน ตามมาตรฐานสาระการเรียนรู้ (8 วิชา) และสัดส่วนครูไม่ถึงนักเรียน 20 - 25 คนต่อครู 1 คนก็ตามที แต่ก็ไมอาจบังคับให้ย้ายไปอยู่ได้

กระทรวงศึกษาธิการพยายามแก้ไขปัญหาระบบการกระจายตัวของครูในโรงเรียนต่างๆ ท่ามกลางแรงกดดันทางการเมืองทุกระดับ (ใครก็อยากเป็นครูในโรงเรียนใหญ่ๆ ในเมืองใหญ่ๆ สัดส่วนนักเรียนกับครูจึงต่ำกว่าเกณฑ์) โดยบรรจุครูใหม่ในโรงเรียนที่มีครูเกษียณอายุในโรงเรียนขนาดเล็กในชนบท

อัตราครูก็ไม่ได้เพิ่มมาเป็นเวลานานเพราะถูกบีบให้กระจายครู เพราะจำนวนครูโดยรวมไม่น้อยเลยแต่กระจุกอยู่ในบางพื้นที่ อีกทั้งการจ้างข้าราชการ 1 คน ทางภาคคำนวณว่าจะใช้เงินถึง 35 ล้านบาท (คำนวณล่าสุดโดยตัวเลขสูงขึ้นจาก 18 ล้านบาท เพราะมีสวัสดิการพ่อแม่ คู่ชีวิต และลูกครู เงินเดือนปรับใหม่สูงขึ้น คนมีอายุยืนมากขึ้น ค่ารักษาพยาบาลสูงขึ้น)

การขาดแคลนครูในโรงเรียนในชนบทเป็นเวลานานนั้นจึงเป็นเรื่องปกติที่ได้อินกัน ซึ่งทำให้เกิดครูมีสอนไม่ครบทุกวิชา (ต้องเอาครูพละไปสอนภาษาอังกฤษ ครูศิลปะไปสอนพลศึกษา) สัดส่วนครูกับนักเรียนไม่เข้าเกณฑ์

จากสภาพการณ์เช่นนี้ถ้าไม่แก้ไขอะไรเลย สิ่งต่อไปนี้จะเกิดขึ้น (1) นับหมื่นโรงเรียน

จะไม่เปิดเข้าโรงเรียนเพราะจำนวนเกิดจะน้อยลงเป็นลำดับ โรงเรียนที่เล็กและเล็กมาก เช่น 20 - 60 คน จะไม่มีนักเรียน ครูที่มีอยู่เพียง 2 - 4 หรือ 6 คน จะไม่มีงานทำ แต่หลวงต้องจ่ายเงินเดือนให้ตลอด หากไม่เปิดโรงเรียนและมีเด็กน้อยมากอีกทั้งครูไม่ยอมย้ายก็จะเป็นการสูญเสียงบประมาณไปอย่างมาก

(2) เด็กชนบทยากจนซึ่งมีจำนวนกว่า 4 - 5 ล้านคน จะไม่มีวันได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพเลยด้วยครูจำนวน 2 - 3 คนที่สอน 8 วิชา และบางแห่งอาจมีครูเพียง 2 คนก็เป็นได้ จะเรียนกันกะพร่องกะแพร่งแบบนี้เรื่อยไปอีกนานจนโรงเรียนไม่มีนักเรียน จึงเกิดการเปลี่ยนแปลง

(3) ปัจจุบันเด็กชนบทในโรงเรียนขนาดเล็กที่พ่อแม่ผู้มีตังค์ก็นั่งรถตู้ที่มารับไปเรียนในโรงเรียนขนาดใหญ่ที่ไกลออกไปซึ่งพ่อแม่รู้ว่ามีความปลอดภัยกว่า คนที่ไม่มีตังค์ก็ต้องอดทนกับโรงเรียนเล็กใกล้บ้านต่อไป เพราะไม่มีทางเลือก ความเหลื่อมล้ำนี้มีอยู่มาก ใครที่เข้าไปดูโรงเรียนในชนบทจะเห็นชัดเจน

(4) เงิน 460,000 ล้านบาทถูกใช้ไปอย่างไม่มีประสิทธิภาพในปัจจุบัน ถ้าเอาคุณภาพการศึกษาที่สังคมต้องการมาเป็นเกณฑ์วัด เราไม่สามารถใช้เงินทุ่มไปที่โรงเรียนขนาดเล็กในชนบทได้ถนัดมือเพราะโรงเรียนกระจายตัวอยู่ทั่วไปหมด (สมัยก่อนสร้างไว้จำนวนมากเพราะการคมนาคมไม่สะดวก แต่เมื่อสะดวกแล้วก็ยังค้างเติ่งอยู่) ห้อง

สมมติๆ สำหรับนักเรียนทุกโรงเรียนเป็นไปได้
ไม่ได้ นอกจากลดจำนวนลงไปมาก

หากจะจ้างครูใหม่อีกมากมายเพื่อ
สอนในโรงเรียนเหล่านี้ก็จะกินเงินมาก
และไม่กี่ปีก็จะเอาครูเหล่านี้ไปไว้ที่ไหน
เพราะไม่มีเด็กให้สอน

ทางออกของเรื่องนี้ไม่ใช่การยุบ
โรงเรียนอย่างไม่ดูตามักตาเรือ หากโรงเรียน
อยู่ในที่ทุรกันดารหรือทำไว้แล้วดีมาก
(มีการช่วยเหลือโรงเรียนขนาดเล็กกันอยู่
แล้วโดยการวิ่งรอกครู เอานักเรียนใส่รถเอา
ไปเรียนร่วมกับโรงเรียนอื่นๆ) อยากรับ
home school ที่ชุมชนช่วยกันและทำได้ดี
ก็ควรสนับสนุนให้ทำต่อไป

โรงเรียนเล็กใดที่ท้องถิ่นอยากรับโอน
ไปดูแลเองไม่ว่าจะเป็น อบต. หรือ อบจ. ก็ควร
พิจารณาปล่อยไป โรงเรียนใดที่ไม่ไหวจริงๆ ก็
โปรดได้เห็นแกสิทธิ์อันชอบธรรมในการเข้าถึงการ
ศึกษาที่มีคุณภาพของเด็ก จงยุบด้วยการควบรวม
กับโรงเรียนอื่นพร้อมกับให้เงินอุดหนุนค่ารถเพื่อ
การเดินทางแก่พ่อแม่เด็กเกิด

คะแนนสอบที่ต่ำของเด็กไทยในเกือบทุก
วิชาส่วนหนึ่งก็มาจากคะแนนสอบของเด็กใน
โรงเรียนขนาดเล็กเหล่านี้แหละที่ช่วยฉุดลงมา
เนื่องจากโรงเรียนไม่มีครูที่มีคุณภาพครบทุก
สาระการเรียนรู้ และไม่มีสัดส่วนระหว่างครูกับ
เด็กที่เหมาะสม

ปัญหาเรื่องโรงเรียนขนาดเล็กจะลุล่วงได้
ก็ต่อเมื่อมีการแก้ไขด้วยการพิจารณาเป็นรายๆ
ด้วยหลายมาตรการที่เหมาะสมกับสถานการณ์
เรื่องลดจำนวนโรงเรียนลงนั้นเป็นเรื่อง
อ่อนไหวเพราะมีคนได้เสียมาก อัตราผู้อำนวยกา
โรงเรียนจะหายไปหลายพันอัตรา นักการเมือง
ท้องถิ่นไม่ชอบเพราะบางชุมชนไม่พอใจ กลุ่ม
อำนาจต่างๆ ชอบใช้ประเด็นนี้สร้างความสำคัญ
ให้ตนเอง มีหลายคนเสียอำนาจ แต่คนสำคัญ
ที่เราลืมนึกถึงไปก็คือเด็กในโรงเรียนขนาดเล็ก
เหล่านี้

การมีโรงเรียนขนาดเล็กไม่ควรเกี่ยวกับ
ความโรแมนติกของการมีโรงเรียนใกล้ชุมชน
หากควรคำนึงปัญหาคุณภาพและสิทธิในการได้
รับการศึกษาที่มีคุณภาพในภาพรวมของชาติ